

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

§. 2. Quomodo supradicti testes alias inhabiles deponere debeant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

veritas tamen exceptionibus. §. q. 67. com. 116. v. causas vero. Copeg in addit. ad Zach. tract. de hereticis. c. 13. in verbo con-

10 Secundo aduertant aliqui Doctores de vero inimico con- clationem esse intelligendam, non de inimico suspecto, qualis est, qui cum meo inimico affinitatem vel amicitiam strictam contra-

11 Tertio aduertunt excludi inimicum etiam reconciliatum quod intelligendum est de reconciliacione recentis, ob timorem

12 Quarto aduertunt Doctores, & optime, non debere inimicitia esse à parte procuratorum. Si enim procurata fuit ad

§. II.

Quomodo supradicti testes alijs inhabiles deponere debeant.

- 1 Hi testes ad solam probationem delicti, non ad illius circums- tantias admittuntur.
2 Proponitur quadam obiectio, et sit illi satis
3 Negant plures admitti testes inhabiles, si via accusa- tionis procedatur.
4 Probabilis est oppositum.
5 Communis sententia negat hos inhabiles admitteudos esse ab ipse tortura.
6 Contrarium dicendum est.
7 Admittuntur supra dicti, tamen si alia ad sint probationes.
8 Admitti possunt tam contra reos, quam pro ipsis
9 In fauorem rei consanguinei admitti possunt, sed non tan- quam integri testes, sed à tanquam testes diminuti.

Prima difficultas est, an admittendi sint hi testes inhabiles non solum ad probationem delicti, sed etiam ad adiuuandam cum delicto conexa? Cui difficultati respondeo admitti debent ad probationem delictum, & circumstantias illius in ins-

Ferr. de Castro Sum. Adrs Paris 1.

cas delictumque inferentes; secus vero ad circumstantias extrinsecas, etiam si delicto præsupponantur necessario exemplis explicato. Hæretici puniendi ab Ecclesia committi non potest nisi à baptizato; testes autem criminosi, & alijs inhabiles est ad iuramentum probandum admittantur, non videntur admittendi ad probandum Baptismum, quia Baptismus cum hæresi nihil commune habet, quia ex Baptismo hæresis non inferitur, neque econtra; bene tamen admittantur ad probanda iudicia, ex quibus hæresis inferitur, v. g. ad probandam familiaritatem cum hæreticis, conuenientia, secreta, & alia huiusmodi: quia hæc delictum inferunt, & sunt de illius intrinseca substantia. Confirmo ex doctrina Bart. in questionibus ff. ad legem Iuliam maiest. vbi affirmat admitti infames ad probandum rectorum cuiusdam prouincie non admittit successorem Regem; ac prouide lætæ maiestatis crimine commisit, etsi non admittatur ad probandum legitimum successorem esse; cum tamen esse legitimum successorem necessario præsupponatur ad crimen lætæ maiestatis committendum. Secundo confirmo ex Baldo in authent. si testes producantur. n. 7. C. de testibus, vbi si litato admittantur infames ad probandum adulterium, non inde inferatur admittit ad probandum matrimonium adesse, cum tamen sine matrimonio adulterium esse non possit, & ratio omnium est, quia nec matrimonium infer adulterium, neque successio in regno inferit repulsum subditorum, neque cum his delictis aliquid commune habent. Et doctissimus Farinacius l. 2. praxi, tit. 6. q. 56. de testibus, a num. 78 & faciat ea, quæ adducit q. 62. n. 69. vbi loquens de casu, in quo testes inhabiles admittuntur, si veritas autem probari non potest, concludit huiusmodi conditionem; quia extrinseca est negotio, pro quo ipsi admittuntur, ab alijs quam ab ipsorum testimonio probanda est.

2 Sed obicitur Qui dat consequentia ad formam: & vno concesso, conceditur etiam, sine quibus esse non potest, alia videtur diminuta, inò multis concessis, & habetur l. 2. iurisdictio ff. de iurisdict. non iudicum. l. ad legem. l. ad rem mobilis ff. de procuratoribus. Sed crimen hæreticis punibile ab Ecclesia esse non potest, nisi à baptizato. Ergo concesso infamibus, vt esse testes possint in hoc crimine, conceditur simul tes, vt possint testificari ea, sine quibus stare crimine nullatenus potest. Propter hanc rationem Aug. l. famosi. n. 3. ff. ad legem. in iura maiest. Salycet in authent. si dicatur. n. 11. C. de testibus. Greg. de crimine lætæ maiest. l. 2. rubr. quomodo, et per quos crimine lætæ maiest. prebetur. q. 5. per totam hostium in tit. de crimine lætæ maiest. n. 11. in fine, excludunt testes admittos ad probandum aliquod delictum, admitti debere ad probandum ea omnia, sine quibus delictum esse non potest, quia omnia illa dicunt, substantialia. Ceterum ego cum supradicti Farinac. Bart. & Baldo existimo nullo modo substantialia delicti dici debere ea, quæ in alio genere delicti præsupponuntur, sed solum illa, quæ præsupponuntur delicto, tanquam illatua illius. Esse autem baptizatum non inferit hæresim, neque illius est pars; neque matrimonium inferit adulterium, neque successio in regno inferit rebellionem subditi; ideo ex concessione facta testibus alijs inhabilibus, vt teneatur de hæresi, de adulterio, de rebellionem, non conceditur testari de illis sic præsuppositis. Neque aduersus hæc pugnat vulgaris regula, concesso vno concedi fiant ea, sine quibus esse non potest, quia intelligitur de iis, quæ sunt in eodem genere, & quæ se mutuo inferunt.

3 Secunda difficultas est, an ij inhabiles admittantur, si via accusationis procedatur. Plures negant admitti posse. sic Glossa in dicto c. in fides fauorem; verbo inquisit. Ioan. Andr. n. 3. sine Gemnian. n. 7. Franc. num. 3. Malcard. de probationibus. l. 2. conclus. 857. n. 3. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 35. num. 2. et 8. et c. 27. num. 5. et cap. 29. num. 5. Repert. Inquisit. verbo testes, vers. nota distinctionem. contentit Farinac. de hæresi q. 188. num. 78. Mouentur, quia ij inhabiles à testimonio dicendo sunt exclusi. c. testes. 2. q. 7. cap. 1. de prescriptionibus licet, de probationibus. c. testimonium de testibus. Ergo in tantum admitti poterunt, in quantum eis fuerit à lege concessum. At in suprad. c. in fides fauore, solum eis conceditur, cum iudex via inquisitionis procedit, quia solum de illo modo procedendi textus loquitur vt constat ex illis verbis in negat. inquisit. Ergo cum sit à regula generali exceptio non debet extendi ad accusationem. Deinde accusatio non est fauorabilis vt inquisitio, cap. si quis Episcopus. 2. qus. 7. Ergo priuilegium pro inquisitione concessum non debet ad accusationem extendi. Denique si in accusatione ij testes admittentur, eorum admissio non tam in fauorem fidei, quam in fauorem accusatoris redundaret, cuius fauore non intendit, & hæc sententia est satis probabilis.

4 Nihilominus contrariam probabiliorum reputo. Non enim censo priuilegium admittendi inhabiles testes in crimine hæreticis voluisse Pontificem arctare ad casum, in quo via inquisitionis proceditur, alijs hoc expressisset. Neque ex verbis suprad. textus, in fides fauorem, hæc restrictio colligitur. Inquit enim Pontifex, In fides fauorem concedimus, vt in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis, excommunicari, & participari, vel socij criminis ad testimonium admittantur. Cum enim dixit, in negotio inquisitionis quid commune dicit, siue via inquisitionis, siue accusationis procedatur, quocunque enim modo inquisitor procedat, hæreticam

K x 3 prauitatem

DE STRAYTON

practicam inquiri, & in negotio inquisitionis versatur. Cur ergo privilegium in fidei fauorem concessum, limitandum est ad eum, in quo via inquisitionis, in negotio inquisitionis procedatur, cum possit intelligi de quocumque modo procedendi: & ita intelligi affirmat Archid. in dicto e. in fidei fauorem, n. 2. & 3. Gundifalu. tract. de heretic. q. 13. num. 16. & 17. Carret. tract. de heretic. num. 120. Rojas singul. 188. n. 6. & seq. & singul. 191. n. 3. & singul. 84. num. 4. & plures alij relati à Mascard. l. 2. conclus. 857. num. 3. Gundifalu. tract. de heretic. q. 13. n. 17. & consensit Farinac. de testib. quest. 62. n. 89.

5 Tertia difficultas est, an hi inhabiles admitti debeant absque tortura in hoc crimine excepto. Negat communis sententia generaliter loquens in criminibus exceptis, prout videre est ex pluribus, quos refert Farinac. de testib. quest. 56. num. 55. & 57. & quest. 62. n. 23. & seq. & specialiter loquens de crimine heretici docet Capez. in addit. ad Zanch. tract. de heretic. c. 9. lit. C. in verbo inquisitor. vers. ad iust. in super. Martin del Rio in quest. mag. h. 5. sect. 3. vers. sed quidam, in 2. appendice. q. 61. Montemar. in pract. Archiepiscopi. ap. 84. num. 11. fauet Greg. de Valent. tom. 3. disp. 6. q. 13. p. 4. v. ceterum in fine. Subdit tamen sufficere torturam metum Gundifalu. tract. de heretic. q. 13. n. 5. Clar. pract. crimin. 2. 21. vers. suam etiam. Et haec esse veram opinionem tenet Pegna statim allegandus. Aduertunt tamen omnes leuiter esse hos testes torquendos. Fundamentum praecipuum fuitur ex l. ob crimen § si ea rei conditio ff. de testib. vbi ad literam dicitur: si ea rei conditio sit, vbi ardeantur teitem, vel vilen peccatum admittere cogimus, sine tormentis, testimonio eius credendum non est: quae lex approbatur in e. si testes, 4. quest. 3. in medio.

6 Ceterum credo hos excommunicatos, infames, criminosos, socios criminis, seu aliis inhabiles personas admitti posse, & regulariter sic admittendos esse in testes sine tortura, quoties ex officio examinantur, vel ipsi fauorem fidei, & ex propria conscientia coacti deponunt. Non enim videtur iustum torquere testem, cuius nulla interest testimonium, bonoque communi, & reipublice fauet. Alias si testes hi seirent suum testimonium admittendum non esse, nisi prius tormentis examinentur, & firmentur, à testificando omnino arderentur, quod in graue reipublicae, & religionis detrimentum cederet. Neque obstat lex imperialis à iure canonico approbata, nam loquitur de teste producto à parte in sui fauorem, vel ab accusatore pro sua intentione fundanda. Huic enim testi, quem iudex admittere cogitur, credi non debet absque tortura, & merito, quia ipse non partes iudicis sed rei, vel accusatoris facit, ac prout suspectus de veritate redditur, vbi in iudicialitate, quam habet, debet ergo illam suspicionem tormento purgare. Secus verò dicendum est de testibus ex officio iudicis examinatis, & qui sese zelo fidei, & reipublicae testificando offerunt, & ita hos testes admitti sine tortura regulariter est praxis vniuersalis inquisitionis, prout testatur Farinac. quest. 188. n. 68. & ego in Hispania sic praedicti vidi, & laud defendit Simanc. cathol. instr. 2. 64. rub. de testib. n. 38. & seq. & in encirid. vol. relig. tit. 35. rub. de testib. n. 18. & in addit. ad Zanch. in tract. de heretic. c. 2. Pegna 3. p. direct. q. 64. com. 113. v. illa est etiam, vbi licet contrariam sententiam dicat esse veram, at haec esse benigniorem, & fauorabiliorem fidei, ac prout de quaeri posse Lelius Zech. sum. 1. p. 2. de fide rub. de heret. c. 11. n. 14. vers. & idem si sit socius criminis. Mascard. de probation. l. 2. conclus. 857. num. 3. Rojas tract. de heretic. p. 2. num. 153. & seq. Sigismund. Scaccia. tract. de iudic. c. 82. num. 3.

7 Quarta difficultas est, an huiusmodi testes inhabiles infames, criminosi, socij criminis, excommunicati admittantur in defectum aliarum probationum? Non desunt, qui censent solum in illo casu admitti debere, vt docuit Emeric. p. direct. q. 69. quia solum in illo casu reputatur eorum admissio necessaria. Ceterum omnino talis sententia reuocanda est, quia contraria videtur textui, in fidei fauore, vbi dicit Potifex, in fidei fauore hos admitti posse praesertim in defectum aliarum probationum, aduerbium enim praesertim ampliatiuum est, & denotat in omni casu admittendos esse, maxime in illo. Dictiones enim maximè, & praesertim, explicat casum minus dubitabilem, & implicat, seu supponunt magis dubitabilem, vt copiose scribit Alberic. in suo dictionario, in verbo praesertim, & multis relatis docet Gutier. l. 1. canon. 99. c. 20. à num. 5. & optime probat Sanch. l. 2. de matrim. disp. 39. n. 6. in princ. ex textu in cap. litteras de testib. spoliat vbi de consensu § super plagij, C. de repudiij, & aliis pluribus legibus, & Doctoribus comprobatur Fatina q. 62. n. 50. Ergo non esset specialis fauor fidei hos admittere, si solum admittendi essent in aliarum probationum defectum, contra textum in e. in fidei fauorem. Et ita hos esse admittendos, siue adfint aliae probationes, siue deficiant, docuit Ioann. And. in dict. e. in fidei fauorem, n. 3.

Vmbert. Locat. in iudic. inquisit. verbo excommunicati, num. 4. Syluest. verbo hereticus, §. 2. n. 6. in princ. Repert. inquisit. verbo testes, sub verbo est tamen Farinacius q. 188. Sigismund. Scaccia de iudic. c. 82. n. 2. in fine. vers. vel ponderando illud aduerbium praesertim Simancas in encirid. vol. relig. tit. 35. rub. de testibus n. 17. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 35. n. 1. & alij.

8 Quinta difficultas est, an hi testes possint admitti in heretici defensionem, si ab ipso inducantur? Negat Farinacius q. 188. n. 81. Gundifalu. tract. de heret. q. 13. n. 14. Repert. inquisit. verbo testes vers. an illi testes inhabiles Bollius tit. de hereticis num. 3. vers. non admittuntur tales testes ad defensionem Ioan. à Rojas singul. 188. n. 9. & 10. & tract. de heret. part. 2. n. 177. assert. 49. & faciunt scripta per Crotiom de testib. 104. & Gigas de crimine laesa maiestatis lib. 2. rub. quomodo. & per quos crimen laesa maiestatis probetur q. 17. Moutur ex dicto cap. in fidei fauorem vbi in fauorem fidei conceditur hos ad testimonium admitti contra hereticos, credentes, fautores, defensores, &c. Ergo per argumentum à contrario admitti non possunt pro ipsis. Ceterum credo pro ipsis admitti posse, et si non faciant plenam fidem praecipue cum defensio aliter haberi non poterit: si enim ob fauorem heretici, & actoris ad probationem criminis admittuntur, cur admitti non debent in fauorem delinquentis ad eius innocentiam probandam? Neque textus in fidei fauorem, contrarius est, quia fauor fidei est hos testes inhabiles admitti, etiam dum esse non possint aliae probationes. An in heretici defensionem solum in aliarum probationum defectum: & ita tradit expresse Anton. Gomez. tom. 3. v. rariarum c. 12. rub. de probationib. delict. n. 23. Farinacius sibi contrarius q. 62. n. 97. & facit textus in cap. litteras, de praesumptionibus, vbi frater in crimine heretici admittitur ad purgationem fratris, cum omnes domestici iure ciuili, & canonico à testimonio in fauorem ipsorum domesticorum repellantur, vt constat ex l. testes, ff. de testibus, & cap. si testes §. testes 4. quest. 3.

9 Sed quid de familiaribus, consanguineis, & domesticis, valet enim eorum testimonium, si pro teo inducantur? Negat plures, quos congerit Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 857. num. 24. Crotiom. tract. de testibus n. 104. Farinacius de heret. q. 188. n. 149. & mouentur ex cap. filij, de heret. in 6. vbi loquens de eo, qui tempore mortis consolationem (seu verius desolationem) ab hereticis postulauit, quem non esse tunc laeae mentis probare nitebantur filij vel heredes, dicitur casu quo de suo probandum sit non per vxores, filios, familiares, vel de suis aliquos: sed per testes alios fide dignos, & specialiter fidei relatores probandum esse. Et ratio est, quia ij ob consanguinitatem, amicitiam, vel subiectionem praeterea veritatem occultatos, cum sua interest delinquentem à delicto liberare. Ceterum credo hos admittendos non esse tanquam integros testes ob nuper dictam rationem. At vt testes dimittatur veritatis, seu non integre opinionis admitti possed innocentiam probandam, cum nullo iure expresso reprobantur excludi, imò potius admitti in cap. litteras, de praesumptionibus. Neque obstat textus in cap. filij. Intelligi enim poterit primo non esse admittendos tanquam testes integros, & plena fide dignos, vel ad reprobationem aliorum testium, quibus probatum fuit defectum laeae mentis fuisse, cum more hereticorum consolationem in extremis postulauit, in quo casu domestici à testimonio dicendo excluduntur, quia receptum est à communi sententia testes reprobatos debere esse omni exceptione maiores, ex textu in e. ibi glossa, in verbo Stephanus Papa, de exceptionibus & tradit speculator in tit. de testibus reprobatorij, in princ. & n. 3. Rota sit. de rescriptis in antiquis, decis. 22. Grammatic. consil. 12. num. 31. Boetius decis. 40. n. 130. Hippolyt. Riminald. alius relatis consil. 809. n. 70. lib. 7. quae doctrina à fortiori procedit, si agatur de reprobatis testibus omni exceptione maioribus. Tunc enim citatur est testes reprobatorios similes qualitatis esse debere, ex l. nihil tam naturale, ff. de regulis iuris, Absurdum enim est quibuslibet obligatum esse probare causam per testes omni exceptione maiores, & aduersarium illos reprobare posse per testes dimittuntur opinionis. Non igitur ex supradicto textu in cap. filij inferitur innocentiam rei probari mallatenus possit, si solum reprobatur non posse probari reprobando testes legitimos, quibus rei malitia probata est: & ita hanc sententiam defendit Gib. lib. 7. conclus. 22. n. 7. vers. contrarium voluit. Campejus de testibus regul. 5. in 9. fallentia, Mascard. de probatibus, lib. 2. conclus. 857. n. 27. & 28. Lelius Zechius sum. 1. part. tit. de fide rub. de heret. c. 11. n. 14. vers. quid dicit ad domesticos. Farinac. Pegna 3. p. direct. com. 119. vers. & quamuis, vbi admittit testes domesticos, si probatae sint, & maxime, si cum alio omni exceptione maiore iunguntur Farinacius de testib. q. 54. n. 118. & q. 55. n. 73. & de heret. q. 188. n. 150. & 151.

